Strupi tudi v otroških oblačilih

LJUBLJANA – Novo Greenpeaceovo poročilo z naslovom Kratka povest o pošastih v vaši omari razkriva, da ima vsaka od testiranih znamk oblačil na trgu izdelke, ki vsebujejo nevarne kemikalije. Analize oblačil so ob primerjavi s prejšnjimi študijami pokazale skoraj neopazne razlike v prisotnosti nevarnih kemikalij v oblačilih za odrasle in za otroke. Tako so na primer rezultati testiranja nekaterih Adidasovih kopalk pokazali višjo raven PFOA (perfluorooktanojske kisline), kot jo dovoljuje njihov lastni seznam omejenih snovi, potisk otroške majice Primark pa je vseboval 11 odstotkov ftalatov (nekateri od njih škodujejo reprodukciji, še posebno pri razvoju sesalcev). Poleg tega je raziskava odkrila visoko raven NFE (nonilfenol etoksilata) v izdelkih, ki jih proizvajajo Disney, American Apparel in Burberry. Nekaj testiranih izdelkov je bilo kupljenih v sosednjih državah, ki so del istega trga kot Slovenija. Vsi razen enega so vsebovali eno ali več strupenih kemikalij. Največja proizvajalka tekstila na svetu in hkrati tudi največja uporabnica kemikalij je Kitajska, zato Greenpeace poziva kitajsko vlado, naj pomaga zaustaviti uporabo nevarnih kemikalij v tekstilni industriji. Nemudoma naj objavi črno listo kemikalij in pozove tovarne k razkritju seznama uporabljenih kemikalij. Greenpeace v boju proti strupom v oblačilih od vodilnih svetovnih znamk zahteva, da se zavežejo k prenehanju uporabe vseh nevarnih kemikalij do leta 2020. Osemnajst podjetij, med njimi Nike, Adidas, H&M, Levi's in Zara, se je že zavezalo k razstrupljanju.

Velike zveri ohranjajo ekosisteme

LJUBLJANA – Nova študija, objavljena v reviji *Science*, ugotavlja, da se je zmanjšalo število več kot treh četrtin od 31 vrst velikih zveri, kot so levi, volkovi in medvedi. Večina, kar 17 vrst, jih prebiva na območju, ki je polovico manjše kot nekoč. Vzroki za izginjanje so zmanjševanje njihovega habitata, človeški lov in iztrebljanje. Velike zveri so iztrebljene v številnih razvitih regijah, tudi v zahodni Evropi in na vzhodu ZDA, enak vzorec pa se pojavlja tudi drugod po svetu. Raziskovalci pravijo, da to pomeni veliko škodo za ekosisteme. Zmanjševanje števila velikih zveri namreč vpliva na rast in razvoj gozda, saj se povečuje populacija rastlinojedcev, kot je jelenjad, ki se hranijo z mladimi rastlinami. To pa vpliva tudi na populacije ptičev in majhnih sesalcev v gozdovih. Z vzdrževanjem optimalnega števila rastlinojedcev v gozdovih in možnostjo za rast dreves, ki shranjujejo ogljik, velike zveri pripomorejo k blaženju posledic podnebnih sprememb. Mednarodna skupina znanstvenikov zato poziva k ohranitvi velikih zveri, ki naj naselijo območja, ki so jih obvladovala nekoč. Izkušnje iz ameriškega parka Yellowstone in Finske so namreč pokazale, kako hitro se ekosistemi lahko obnovijo, potem ko so tam ponovno naselili velike zveri.

Manj naložb za čisto energijo

LJUBLJANA – Naložbe v čisto energijo so lani na svetovni ravni padle že drugo leto zapored, in sicer na 183 milijarde evrov, kar je daleč od rekordnega leta 2011, ko so znašale 230 milijard evrov. V Evropi je bil padec lani kar 41-odstoten in je delno posledica zmanjševanja stroškov za sončne panele in zaustavitev novih projektov v Nemčiji, Italiji in Franciji. Največja izjema je Japonska, kjer so se naložbe v čisto energijo lani povečale za 55 odstotkov, na 26 milijard evrov, saj poskušajo nadomestiti jedrsko energijo. Tako so pokazali podatki Bloomberg New Energy Finance, ki so jih predstavili na vrhu Združenih narodov. Za prehod na čisto energijo bi potrebovali vsako leto za bilijon dolarjev naložb vse do leta 2030. Da bi to dosegli in se izognili podnebni katastrofi, komisarka ZN za podnebne spremembe Christiana Figueres poziva finančne ustanove, naj potrojijo naložbe v čisto energijo.
Pripravila **BARBARA PAVLIN**

Prihodnjič v Zelenem Delu

Preverili bomo, ali so moderni proteinski napitki in ploščice res kakovosten nadomestek mesnih živil. Novosti tudi o odpadkih in še čem. Pišite na zeleno@delo.si.

Čebel manjka v polovici evropskih držav

Pridelava hrane *Po novi raziskavi je razcvet biogoriv še povečal potrebe po opraševanju, to pa počnejo zlasti čebele*

LJUBLJANA – Na Univerzi v Readingu so izračunali, da v Evropi manjka 13,4 milijona čebeljih družin oziroma sedem milijard čebel. Najbolj jih primanjkuje v Moldaviji, takoj za njo pa v Veliki Britaniji. Slovenije ni med ogroženimi, vendar se razmere lahko poslabšajo.

BORUT TAVČAR

V Sloveniji težav s pomanjkanjem čebel še ni, a bo treba v čebelarjenje privabiti mlade. FOTO BORUT TAVČAR

V več kot polovici evropskih držav primanjkuje čebel za opraševanje kmetijskih pridelkov, ugotavlja v novi študiji ekipa znanstvenikov z Univerze v Readingu. Verjamejo tudi, da je veliko povečanje pridelave rastlin za biogoriva povečalo tudi potrebe po čebelah in njihovi glavni storitvi, opraševanju rastlin.

Pomanjkanje je zelo akutno v Veliki Britaniji, o kateri so že pred časom ugotovili, da ima manj vrst metuljev, kot jih lahko vidimo na povprečnem malo večjem slovenskem travniku. Tako imajo tudi zgolj četrtino za opraševanje nujnih čebel. Raziskovalci verjamejo, da pomanjkanje čebel za zdaj še uspešno nadomeščajo drugi opraševalci, med njimi zlasti čmrlji in muhe trepetavke, ki pa ne proizvajajo medu in drugih čebeljih pridelkov.

Hrana za gorivo

Število čebel se zadnja leta zmanjšuje glede na potrebe, po več študijah jih ogroža uporaba insekticidov pa tudi fungicidov in umetnih gnojil. Insekticidi neposredno, poleg škodljivcev, pobijajo tudi čebele, v kombinaciji s fungicidi pa čebele toliko oslabijo, da so bolj dovzetne za čebeljo gnilobo in zajedalce, kot je varoja. Kljub temu se je število čebeljih družin v 41 državah Evrope med letoma 2005 in 2010 povečalo za sedem odstotkov. V istem času pa se je območje, namenjeno pridelavi energetskih rastlin, kot so oljna repica, sončnice in soja, povečalo za skoraj tretjino.

»V veliko državah sejejo veliko več oljne repice,« pravi glavni avtor študije **Tom Breeze**. »V Grčiji so leta 2005 z njo zasejali le nekaj hektarov, od takrat pa je njena pridelava eksplodirala, tudi zato, ker kmetje dobijo subvencije za pridelavo rastlin za biogoriva.«

Manjkajo milijarde čebel

Znanstveniki pravijo, da v Evropi primanjkuje 13,4 milijona čebeljih družin oziroma približno sedem milijard čebel. Veliko njihovega dela tako po oceni opravijo drugi, divji opraševalci, ki pa jih uradno nihče ne spremlja. Zato znanstveniki opozarjajo, da je lahko velika odvisnost pridelkov od divjih vrst žuželk nevarna za pridelke. »Če ne bomo ukrepali, nas v prihodnjih letih čaka katastrofa,« trdi **Simon Potts** z Univerze v Readingu. »Divje opraševalce je treba bistveno bolj zavarovati. So namreč neopevani heroji podeželja, saj zagotavljajo povezavo v prehranski verigi, delo, ki bi kmete stalo 1,8 milijarde funtov na leto, pa opravijo brezplačno.«

Storitve velike vrednosti

Britanska industrija jabolk je še posebno odvisna od brenčanja v cvetovih jablan in okoli njih. Divje živalice opravijo za 37 milijonov funtov dela samo pri dveh vrstah jabolk, gala in cox. »Opraševalci ne povečajo le števila in kakovosti jabolk, ki jih dobite. Jabolka so tudi večja, čvrstejša, prodajajo pa se po višjih cenah,« pravi Breeze. Dodaja povsem jasno posledico – če bi se tem bitjem kaj zgodilo, bi bila industrija v velikih težavah. Čebel namreč ni dovolj.

Medtem ko je Evropska unija naredila korak naprej za zaščito čebel in drugih opraševalcev, ko je uvedla moratorij za neonikotionidne pesticide, z drugo zakonodajo povečuje primanjkljaj opraševalcev. Po evropski direktivi o obnovljivih gorivih mora do leta 2020 še vedno deset odstotkov goriv v prometu priti iz obnovljivih virov. Zadnja številka je sicer še predmet pogajanj, a strokovnjaki opozarjajo, da proizvodnja biogoriv ne sme ogrožati niti pridelave hrane niti povečevati odvisnosti od čebel. Direktiva je že do zdaj povzročila izjemno povečanje nasadov oljnih rastlin, od soje, oljnih palm do oljne repice.

»Razkorak med kmetijsko in okoljevarstveno politiko se v Evropi povečuje,« pravi Potts. Kmetje namreč dobivajo podporo za pridelavo energetskih rastlin, ne razmišlja pa se o pomoči žuželkam, ki bodo te rastline opraševale. Potts vztraja, da je treba pripraviti celovito evropsko strategijo za ohranitev divjih čebel in drugih opraševalcev z zavarovanjem njihovega življenjskega okolja, z ustrezno kmetijsko politiko in kmetijskimi postopki, sicer Evropi grozijo velike finančne izgube kmetijstva pa tudi mogoča kriza preskrbe s hrano.

Slovenija (še) na varni strani

V Sloveniji je bilo po podatkih centralnega registra čebelnjakov konec oktobra 2012 še 9638 čebelarjev, z 12.469 čebelnjaki oziroma stojišči s 167.000 čebeljimi družinami. Težava je, da se povprečna starost čebelarja vsako leto dvigne za skoraj eno leto, konec oktobra 2012 je bil tako povprečen slovenski čebelar star že 59,37 leta. Po analizah ima Slovenija dovolj čebel za opraševanje kmetijskih rastlin, veliko vprašanje pa je, kakšne posledice bosta imela sedanja izjemno topla zima in dejstvo, da so čebele ponekod že začele zapuščati panje v iskanju cvetočih rastlin. Zimski počitek je tako skrajšan, posledici pa sta lahko oslabitev družin in večja dovzetnost za bolezni.

POVEZANE VSEBINE
delo.si/okolje [...]

Okoljevarstveniki se šolajo na sedmih šolah

Varovanje okolja *V srednjih šolah je program varovanja okolja star šele sedem let – Po izkušnje v podjetja*

LJUBLJANA – Okoljevarstveni tehnik je mlad, a že prepoznaven srednješolski strokovni program. Na Srednji šoli za gradbeništvo in varovanje okolja v Celju bodo že drugo leto omejili vpis. V četrtem letniku imajo dijaki prakso v podjetjih, kar povečuje zaposljivost.

BORUT TAVČAR

Strokovni program okoljevarstvenega tehnika izvajajo na sedmih srednjih šolah v Sloveniji. Ena izmed njih je Srednja šola za gradbeništvo in varovanje okolja, Šolskega centra Celje, kjer so veseli, da je program uspešen. Lani so vpis omejili in izbrali 30 najboljših dijakov. Za prihodnje šolsko leto bo razpisanih ravno toliko mest. Skupaj je bilo na vseh šolah v Sloveniji v prvi letnik vpisanih 106 okoljevarstvenih tehnikov.

Varovanje okolja je bilo pred sedmimi leti na srednješolski ravni popolna novost v slovenskem prostoru. »Zato se je bilo treba na izvajanje pouka temeljito pripraviti. Naša šola se je povezala s številnimi podjetji in ustanovami, da smo natančno spoznali, katera praktična znanja je treba dijakom posredovati, da bodo zaposljivi. Veliko novih znanj pa so morali pridobiti tudi naši učitelji,« pravi **Irena Posavec**, ravnateljica šole.

Uporabno znanje s terena

Program zajema obsežne izbirne strokovne module, kjer dijaki pridobijo konkretna znanja z vajami na terenu. Pri modulu gospodarjenje z odpadki mora dijak znati pravilno razvrstiti odpadek in ravnati z njimi glede na njihovo vrsto, seznanjen mora biti s prodajo odpadkov na trgu ponovne uporabe, poznati opremo za ravnanje z odpadki in dokumente o tem, načrte za ravnanje in gospodarjenje z odpadki ter njihovo zbiranje, evidenčne liste in poročanje o nastalih odpadkih, poznati pomen in uporabo varnostnih listov pri nevarnih snoveh in pripravkih, seznanjen pa mora biti tudi z zakonskimi zahtevami in roki ter okoljskimi dajatvami. Podobno zahtevni so tudi moduli gospodarjenje s pitno in tehnološko vodo, gospodarjenje z odpadnimi vodami, gospodarjenje s prostorom in kakovost tal in varstvo zraka.

Pri drugih modulih dijaki dobijo več teoretičnega znanja (varstvo okolja, tehnično risanje in uporaba računalnika, materiali in okolje, okoljevarstvene tehnologije, okoljevarstvena zakonodaja ter organizacija dela in poslovanja). Izobraževalni program pa vsebuje tudi osem tednov praktičnega izobraževanja pri delodajalcih. »Na naši šoli izvajamo v četrtem letniku posebno prakso z namenom, da res vsi dijaki dobijo široka znanja iz več podjetij, kjer imajo različno okoljevarstveno problematiko,« pravi Irena Posavec. Izbrali so več podjetij in ustanov regije, Zavod za zdravstveno varstvo Celje, Štore Steel, družbo KOVA, Thremano, Mlekarno Celeia, Cinkarno, Metalurško-kemično industrijo Celje, Vodovod-Kanalizacijo in Frutarom ETOL. »V vseh podjetjih dijaki spoznavajo oziroma opravljajo konkretna dela v službah varovanja okolja. Povsod so zraven učitelji strokovnih predmetov, da tudi oni spoznajo vsa dela in predvsem novosti,« pojasnjuje Posavčeva.

Večja zaposljivost

»Praksa v podjetju dijaku omogoča prvi stik z njim, večina dijakov si sama poskuša poiskati podjetje za opravljanje prakse. Opažamo, da so pri iskanju zelo iznajdljivi, da najdejo tudi podjetja, ki se ukvarjajo z varovanjem okolja, pa učitelji za njih sploh ne vemo. Podjetje dijaka spozna in ta bo zato verjetno imel tudi kakšno prednost pri zaposlitvi,« meni Irena Posavec.

Pri zagonu novega programa v slovenskem prostoru je šoli zelo pomagalo okoljsko podjetje Fit media. Z njihovo pomočjo so v tem času pripravili in izdali že štiri potrjene strokovne učbenike. S pomočjo evropskih socialnih skladov pa je šola pred tremi leti kupila za več kot 100.000 evrov laboratorijske opreme za izvajanje programa, ki sta ga do zdaj končali dve generaciji dijakov. »Kot je običajno za vse dijake v Sloveniji, so tudi vsi naši dijaki nadaljevali študij in se vpisali v različne programe, višješolske, visokošolske in z opravljenim petim predmetom tudi univerzitetne. Večina dijakov je nadaljevala študij v smeri varovanja okolja, imajo pa ga tudi možnost spremeniti, nekaj se jih je tako vpisalo v programe kemijske tehnologije, ekonomije in gradbeništva,« še pove Posavčeva. Opravljen peti predmet okoljevarstvene tehnike pri vpisu na univerzitetne študije namreč izenači z gimnazijci, opravi pa ga približno 20 odstotkov dijakov šole.

Pri ločevanju odpadkov večine nič ne ovira

Raziskava Slopaka *Kar 71 odstotkov anketirancev ne vidi nobenih težav pri ločenem zbiranju odpadkov*

LJUBLJANA – V okviru evropskega projekta Life Ločujmo odpadke je Slopak opravil že tretjo javnomnenjsko raziskavo o ločevanju odpadkov. Malo ljudi motijo nejasna pravila, preredko praznjenje ali oddaljenost smetnjakov pa tudi to, da vsi ne ločujejo odpadkov.

Zabojnikov za odpadke je večinoma dovolj. FOTO DEJAN VODOVNIK

Namen ankete je raziskati odnos prebivalcev Slovenije do ločevanja odpadkov, ugotoviti dejansko vedenje pri ločevanju odpadkov in katere načine za njihovo zbiranje in oddajo prebivalci najbolj uporabljajo. Velike večine tistih, ki ločujejo odpadke, pri tem ne ovira ali ne moti nič (71 odstotkov). Teh je občutno več kakor v prejšnjih dveh raziskavah, med njimi pa je največ mladih med 18 in 24 leti ter starejših od 65 let. Med tistimi, ki so ovire navedli, še najbolj prevladujejo nejasna pravila ločevanja, preredko praznjenje smetnjakov in njihova oddaljenost, nekaj ljudi pa moti tudi, da vsi ne reciklirajo. Vendar so vse konkretne ovire oziroma težave navedene v majhnih deležih (pod pet odstotkov). Oprijemljivega odgovora na vprašanje, kaj ljudi ovira pri ločevanju, torej ni.

Najbliže je ekološki otok

Največ anketirancev embalažo, papir in steklo odloži na ekoloških otokih, pri čemer še posebno izstopa visok odstotek stekla. Kar 80 odstotkov vseh anketirancev ga odlaga na ekoloških otokih. Med njimi prevladujejo anketiranci iz večjih mest, stari med 45 in 54 leti. Drugi najpogostejši način oddaje je individualno zbiranje, pri čemer kot vrsta odpadka prednjači embalaža. Na ta način jo odlagajo predvsem poklicno izobraženi anketiranci, stari med 35 in 44 leti, ter anketiranci s podeželja, kar je povezano z infrastrukturo. Približno v enakem deležu pa anketiranci oddajajo embalažo, steklo in papir v zbirnih centrih ter v zbiralnih akcijah. Embalažo v zbiralnih akcijah odda v povprečju največ poklicno izobraženih, steklo pa največ srednješolsko izobraženih anketirancev.

Obiskani tudi zbirni centri

Zbirne centre obiskuje 83 odstotkov vseh anketirancev, od katerih odpadke vanje večina odnese nekajkrat na leto, visok pa je tudi odstotek tistih, ki to storijo najmanj enkrat na teden. Embalažo v zbirnih centrih v povprečju odda več moških, upokojencev in anketirancev s podeželja, steklo več anketirancev s podeželja, papir oddajo predvsem srednješolsko izobraženi, upokojenci pa tudi anketiranci s podeželja.

Prihodnjič o pravilih

V naslednjem Zelenem Delu bomo predstavili še rezultate drugega dela raziskave, ki se nanaša na poznavanje pravilnega ločevanja odpadkov.

PARTNERSTVO ZA OKOLJE

Evropski projekt LIFE 10 INF/SI/136 Ločujmo odpadke vodi družba Slopak d.o.o., partner je Delo d.d. Vrednost projekta je 671.558 evrov. Partnerja Slopak in Delo sofinancirata 51 odstotkov (342.495 evrov). Evropska unija s podporo finančnega mehanizma LIFE+ sofinancira 49 odstotkov (329.063 evrov).
Zelena stran je v celoti namenjena projektu LIFE10 INF/SI/136.

Na vaša vprašanja o ločevanju odpadkov in varovanju okolja bomo poiskali odgovore. Vprašanja pošljite na naslov: zeleno@delo.si

SLOPAK NARAVI VRAČAMO BARVE. 1992 - 2012 20 YEARS Life DELO